

Kulturhistoriska

En skarp skiljelinje mellan katoliker och protestanter har länge varit synen på Bibeln, men på senare år har de närmast sig varandra.

Daniel Berg skriver om katolskt bibelbruk och den nya bibeln "Word on Fire", fylld av vår kristna kulturhistorias skatter.

RELIGION På en teologisk konferens för några år sedan, där temat var dialog mellan katoliker och protestanter, fick jag tillfälle att lyssna till en amerikansk teolog vid namn Bruce McCormack. Oftast är denne man diplomatisk och nyanserad men vid ett tillfälle blev katolikernas annorlundaskap alltför svårsmält för honom och han utbrast: "Det kristna livet måste väl handla om något mer än att bara fira mässa? För katolikerna börjar och slutar allt med mässan. Er inställning är helt obiblistisk!"

Nu är det ju helt sant att mässan är oerhört central i katolsk kristendom; katekesen beskriver den heliga måltiden som "sammanfattningen av och höjdpunkten på vår tro." Den vördnad och helighet som omger mässan brukar väcka respekt från protestantiska betraktares håll men det är också sant att mässan utgör en stötesten i den ekumeniska dialogen. Vad som krävs för att mässan ska räknas som giltig, vem som får fira den, vem som anses "värdig" att ta emot sakramentet, hur begreppet Kristi kropp ska uppfattas: allt detta utgör fortfarande olösta frågor i katolsk-protestantisk dialog.

På ett annat område har dock den katolska kyrkan definitivt närmast sig allmänprotestantisk kristendom. Vissa bedömare menar till och med att denna utveckling kan uppfattas som en blinkning till Martin Luther; att den gamle tysken faktiskt delvis hade rätt i sin kritik och att den katolska kyrkan gav honom ett senkommet erkännande. Vad jag syftar på handlar om bibelns betydelse. Efter Andra vaticankonciliet (1962-1965) fick bibeln tveklöst en mer central roll och även lekfolkets uppgift att läsa bibeln, privat och i mässa, betonades. Före konciliet var det enbart diakoner och präster som fick läsa i mässa och det skedde inte på folkspråket. Efter 1960-talets reformer har det dock blivit självklart att vanliga katoliker medverkar med läsningar ur Gamla testamentet och Nya testamentets brev. I den ovan nämnda katekesen finns också uppmaningar om att alla Kristus-troende privat bör studera bibeln. Även om vissa helgon redan för mycket länge sedan kanske hade en liknande uppfattning, exempelvis bibelöversättaren Hieronymus, har bibeln historiskt sett uppfattats mera kollektivt; den är kyrkans bok som ska studeras och förklaras av kyrkans män.

Den första mekaniskt tryckta bibeln på engelska utkom 1526, i översättning av Luthers vän William Tyndale. 6000 exemplar smugglades in i England men dessa biblar var främst avsedda för präster. På grund av sin storlek och höga pris nådde den inte ut till den breda allmänhetens hem. En annan

Caravaggios målning "Kvällsvarlden i Emmaus" (1606) är en av de konstskatter som smyckar den nya "Word on Fire Bible".

I fokus för Word on Fire finns dialog med kulturen, en stark och genomtänkt närvaro på nätet och evangelisation.

faktor som bidrog till att inte så många läste Tyndales bibel var de drakoniska straff som drabbade många av dess läsare. Översättaren Tyndale själv, liksom många andra, bestraffades med döden.

1553 äntrade den katolska drottningen Mary Tudor (Maria I) tronen vilket innebar ett bakslag för reformationen i England. Konstitutionellt var hon den engelska kyrkans högsta ledare även om hon något motsägelsefullt också bejakade påvens överhöghet. "Bloody Mary" gav order om att alla biblar på engelska skulle tas i beslag och brännas. Omkring 280 översättare, förkunnare och reformatorer slutade sina dagar på bålet och andra dog i fångenskap. Dessa händelser fick över 800 protestantiskt sinnade att lämna landet. Av dessa hamnade många i Genève, där de engagerade sig i ett ambitiöst bibelöversättningsprojekt. Den mest framstående översätta-

ren var William Whittingham (omkring 1524-1579) som ledde ett team vars arbete resulterade i den så kallade Genèvebibeln.

För eftervärlden är det annan engelsk bibel som blivit betydligt mera känd och spridd, nämligen King James Version (1611). De principer för översättning som King James bygger på kommer dock från den drygt 50 år äldre Genèvebibeln. Den första versionen utkom 1560 och är unik på många sätt. Det var den första översättning till engelska som helt baserades på originalspråket i stället för omvägen via latinet. Genèvebibeln var den första engelska bibel med kapitel och versindelning. Den har också kallats världens första studiebibel genom sina 1000-tals kommentarer, förklaringar och parallellhänvisningar, snyggt uppradade i den nedre marginalen. Under sent 1500-tal trycktes en pocketversion av Nya Testamentet, som endast var sju cm hög. Priset för den senare

Tipsa oss!
Skicka ett mejl till kultur@dt.se

Kulturredaktör
Anders K Gustafsson
023-935 43
anders.gustafsson@dt.se

Följ kulturen på både Facebook och Twitter:
Facebook: [facebook.com/dtnojekultur](https://www.facebook.com/dtnojekultur)
Twitter: @dtkultur

Arkeologen Daniel Leviathan har skapat en digital minnesplats på begravningsplatsen i Solna. FOTO: KARL GABOR/TT

De döda talar på begravningsplats

KULTUR Arkeologen Daniel Leviathan tilldelas årets Binfeldstipendium om 500 000 kronor för sitt arbete med en digital minnesplats.

Genom QR-koder på gravstenar kommer besökare där att få lära känna några av de förintelseöverlevare som kom till Sverige.

Minnesplatsen "Förlorade röster - spåren efter 1945 års räddade" låter besökaren stifta bekantskap med 66 olika förintelseöverlevare, skriver Micael Binfeldts stiftelse i ett pressmeddelande.

Gemensamt är att de alla anlände till Sverige med de så kallade Vita båtarna och att de efter endast en kort tid dukade under till följd av undernäring och sjukdomar. De ligger i dag begravda på Norra judiska begravningsplatsen i Solna.

Binfeldstipendiet kommer att delas ut på den internationella minnesdagen för Förintelsens offer den 27 januari. (TT)